

še rekli, konj brž podkovati. Če pa ravno ni sile za delo, vselej je bolje, ako se konj ne podkuje, pa mrzli povoji pokladajo na kopito tako dolgo, da bolečine popolnoma nehajo in konj vsaj korakoma ne šepa. Tudi zoper zastarelo zakovanje ni družih pomočkov, kakor da se rana odpre, to je, rog povsod, koder je ločen, odreže, in razlivom odpre iztok. Po različnosti tega bo torej včasih treba vso diljo izrezati iz kopita in tudi veči ali manjši kos rožene stene, včasih celo vso steno odrezati noter do žilnatega svitka in, če je že hrustanec nagnil, izrezati tudi njega. — Ob takih okoliščinah se mora bolni konj tudi včasih z notranjimi zdravili ozdravljati. Če rad ne je, če gre krma neprebavljena od njega, naj se mu da vsak dan po 100:00 *g* grenke soli in encijana in kalmeža po 35:00 *g*.

Vprašanje 96. Imam konja, ki je res prav izvrstna žival, le to napako ima, da noče čez prag, bodisi v hlev ali pa iz hleva. Izkušal sem uže mnogo, a brez uspeha. Ljudje pravijo, da je v očeh bolan. Kaj je vzrok in kako pomagati? (A. G. v Ž)

Odgovor: To je sploh znana slaba konjska razvada, ki ni nasledek kake bolezni, marveč slabe vzreje in slabega ravnanja s konjem. Razvado je težko odpraviti, in to le z lepim ravnanjem. Hlapec ali kdor vodi konja v hlev in iz hleva, naj lepo, tiho in prijazno prigovarja živali, naj jo gladi, in kadar stopi mirno čez prag, naj ji da košček cukra ali kaj drugega takega, kar konj posebno ljubi. S kričanjem in celo z bičem se nič ne opravi, ampak razvada prihaja hujša, in konji postanejo pred pragom kar uporni, in čezenj jih je moči peljati le z zavezanimi očmi. Ker nastane ta razvada le vsled slabega ravnanja s konji, zato priporočamo konjerejcem, da jo za časa preprečijo. Najbolje jo pustiti žrebeta vsak dan vsaj za malo časa, da hodijo popolnoma prosto iz hleva in v hlev. Nemeec imenuje takega konja „Stall-springer“.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

167.

Lampingflat. Spring-Creek. Napadi na Kitajce.

Na ovčarni sem prebil do januarija 1861. l. Mirno sem čakal, kedaj pridejo novice s Snow-Rivera o novih zlatih žilah, da bi se koj na prvi poziv mogel v kopanine povrniti. Čakal sem zastonj. Zlati rudniki v Snow-Riveru so ogoljufali nadeje premnogim ubogim diggerjem, kateri so od daleč privreli po srečo. Sedaj so zopet odhajali, da bi jo v drugih končinah našli.

Z enim takim curkom sta prišla k nam na ovčarno nekega dne dva diggerja z obiteljo. Eden je bil Anglež,

eden Irec in kovač. Na kaluri, v katero je bilo vpreženo več konj, vozila sta vse narodje. Namenjena sta bila v Lampingflat, kjer so tisti čas zlate žile osledili. Ker sem zaželel spremembe radi enoličnosti na samotnej ovčarni, sklenil sem, da se jima pridružim. Ko sem namen svoj razodel gospodinji, ustrašila se je. Poskušala je na vse možne načine, da bi me od tega odvrnila. Pogovoril sem jo z obljubo, da se takoj povrnem, ako bi mi v svetu ne bilo po volji. Kovač mi je prodal mladega konja, in poslovivši se od domačih, kakor tudi od znanih naselnikov, spustil sem se z diggerjema na pot.

Prvega dne smo prešli 18 angleških milj, in za večera smo dospeli k malej snažnej gostilnici, ki sta jo ustanovila dva Švicarja od Schafhausena in jo nazvala „zum Rheinfall“, kakor je bilo zapisano na deski nad vratmi. Drugega dne smo prišli v Coomo, mestece v žalostnem kraju; svet okrog in okrog je skalnat in nerodovit. Nekaj milj za mestecem pa je kraj uže živejši in prijetnejši. Povsodi smo videli cele jate ptičev, zlasti mnogo divjih rac in labodov, ki so se vozili mej visokim trstjem in travo velikega jezera. Na bregu so taborile tolpe domačinov, ki so prišle na bogati lov. Imeli smo tu priliko gledati, kako prekanjeno domačini ptiče love in pobijajo.

Možje prinesó tikev, izpraznijo jih in zgoraj napravijo male odprtine, da morejo skozi nje gledati. Tako pripravljene tikve nataknejo na glavo, in potopivši se do vratu v vodo, da je samo tikev na vodi videti, bližajo se previdno trstju. Ptiči se ženó za tikvo in jo prično kljuvati. Avstralec pri ugodnej priliki popade ptiča za nogo in potegne pod vodo, kar ponavlja toliko časa, dokler nalovi polne pesti živalic. Potem jih nese na breg, kjer jih drugovi s kiji pobijejo. Kmalu leži po bregu polno najtolstejših gosij, rac in labodov.

Na to smo pripotovali k Umerali, kjer smo na bregu prenočili. Tudi tu smo dobili dosta rac, tako da sem zjutraj, preden so se konji napasli, postrelil pa tudi dobil v roke 16 rac, mnogih pa še dobiti nisem mogel, kjer so pale v take kraje, do katerih nisem mogel priti radi globoke vode. Prav tako je bilo tudi ob Murrumbidgu, katero reko smo morali prebresti. Vozili smo seboj toliko pobitih ptičev, da jih nismo mogli sproti pojediti.

Tako smo se približali krajini, katero vsak potnik z največjo previdnostjo, pa tudi s strahom prehodi. Krajina ta se širi od judovskega mesteca Yassa k Goulburnu, in sodi se sploh, da tu je sedež in torišče avstralskih tolovajev. Tu so visoke gore, gosti pralesi in mnogo ovčarn, katere tolovajem zavetje nudijo. Prebivši noč blizu Yassa, stoječega ob glavni cesti z Melbournu v Sydney, potovali smo dalje k Binalongu, malem mestu. Bili pa smo dobro oroženi. S seboj smo imeli dve dvocevki in dva revolverja. Nabito puško sem nosil preko pleč. Jahal sem svojega konja, delal v časih avantgardo, v časih arrieregardo, kakor je bil kraj. Ali nismo bili

nikjer napadeni. V nekolikih dneh smo dospeli v Lampingflat. Te kopiane so bile najbogatejše v celem Novem južnem Walesu, preden so odkrili zlate žile na Lachlanu. Ko smo dospeli v Lampingflat, kopali so uže na dveh krajih; v Stoneye-Creeku in v Spring-Creeku, tri četrtinke ure od mesta.

V Spring Creeku smo ugledali jašek pri jašku. Eni so bili uže z vodo zaliti, drugi posuti. V ostalih jaških po 20 do 30 črevljev globokih, delalo je mnogo ljudij, da si z neznatnim uspehom. O večjih zlatih kosovih ni bilo uže dolgo slišati. V Spring-Creeku smo postavili šatore. Kovač je začel staviti tudi kovačnico, jaz pa sem letal z Angležem sem in tje in gledal, kje bi se dalo s pridom kopati. Slednjič sva si izbrala primerno mesto. Ali do sedaj še nismo imeli pravice v Walesu kopati. Šel sem toraj na policijo po dovoljenje. Takse je bilo 10 šilingov. Stopil sem v pisarno, v katerej je sedel debel komisar. Čuvši kaj bi rad, odbil me je na kratko, češ, da je nedelja, in se take reči ne pišejo. V tem so se odprle duri in notri je stopil vrhovni komisar Clouta, moj znanec z ovčarne Chalkerjeve. Ko me je zagledal, koj je zavpil: „Kaj pa vi, gospod Winter? Ali ste šli od Chalkerjevih?“

„Kaj pak“, odgovoril sem. „Rad bi tu v kopianah srečo poskusil, da bi mogel potem domov se vrniti.“

„No dobro, dobro!“ Sedel je za mizo in mi spisal dovoljenje, se vé da na imé Winter. Takse ni vzela, in po vrhu mi je še srečo voščil.

Začel sem z Angležem kopati. Kopanje je bilo nevarno, zakaj blizu je bila stara jama, ki je bila do vrha z vodo zalita. Tudi sem moral skoro sam kopati, drug moj je bil jako len, stal je navadno zgoraj pri vretenu, vlačil vodo in glino, pa kadil je. Delo je šlo po časi od rok, prav po polževo. Prikopavši 34 črevljev globoko, zadeli smo ob nekoliko zlata. Od slej je šlo delo hitreje od rok. Brez oddiha smo vlačili zlatonosno glino iz jame in vozili dobro uro daleč prat. Na ta način smo dobili vsak po več unč zlata.

Ta čas pa so se pričeli v Lampingflatu napadi na kitajske diggerje. V vsej krajini je bivalo do 80.000 Evropejcev in morda do 3000 Kitajcev. Ti Mongolci so začeli biti nadležni, in so se razlezli po celej okolici kakor mrčes, tako da so bili Evropejcem na potu. Imajo pa Kitajci tisto lastnost, kakor naši Judje. Kjer jim gré za dobiček, tam so grozno skromni in ponižni, in ker so zadovoljni tudi z malim, godi se jim navadno dobro tudi na takih krajih, na katerih Evropejci pred njimi niso ničesar dosegli. Po vrhu so nesramni tako, da jim nič ni, če jih kdo zaničuje. Spodi jih, koj se ti povrnejo. Poplavili so vso Kalifornijo in velik kos Avstraliji. Nadležnost Kitajcev je poburila konečno tukajšnje Evropejce. Sklicali so velik meeting in sklenili, da je treba Kitajce s silo pregnati s te krajine. Res se je zbralo mnogo tisoč diggerjev s puškami in krepelci in so šli nad Kitajce. Koj je bila tudi policija za petami, in komisarji

so začeli z diggerji prijazno in pomirljivo se pogovarjati, ali zastoj. Zlatokopi so nastajali, da Kitajci morajo od todi, da jih ne trpé. Kjer so Kitajca zalotili, odrezali so mu kito. Stane so jim požgali, kite pa nasadili na drogove, in tako so se kakor z zmagoslovne vojske povrnili v Lampingflat.

Vrhovni komisar je sporočil o teh izgredih guvernementu v Sydney, od koder so koj poslali dva kanona, do 100 vojakov angleških in 60 mornarjev; po vrhu so nabrali še mnogo policajev. Ko je ta vojaška odprava dospela v Spring-Creek, prijel je grozen smeh diggerje. Kaj pač hoče ta pest proti tolikim tisočinam diggerjev! Vojaki so ostali pri nas cel mesec, in naposled so se udali diggerji na toliko, da Kitajci ne smejo kopati drugej, kakor samo v Black-quardgullu. Tako je polagama vse vtihnilo in se udalo, in vojaki so se vrnili v Sydney. Diggerji so začeli mirno delati, in tudi mi smo se povrnili v svoj jašek. Morali pa smo biti jako pazljivi, da ni voda iz okolnih jam prodrla k nam. Da si je bilo delo nevarno, jaška vendar nismo hoteli popustiti.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Budgetna razprava 1890.

Govor poslanca Šukljeja

v državnem zboru dne 19. aprila 1890.

(Dalje.)

Prepričan sem, da nikoli! Tedaj ste še upali, da obdržite gospodstvo na Češkem; tedaj ne bi dovolili razdelitve nefidejkomisnega veleposestva v posamezne volilne okraje; tedaj ne bi priznali, da to vprašanje ne spada pred državni, temveč pred deželni zbor češki. Danes pa so stvari drugačne, in trdim, da so se Nemci vsled sprave odpovedali gospodstvu na Češkem in da Čehi ne bodo več videli nemške večine v deželnem zboru. In kaj za nas to pomeni, vsi dobro vémo.

Vsaka prememba na našo škodo se je pričela z nemško večino v češkem deželnem zboru. (Res je! na desnici.) Priznam, da ta sprava utegne ovirati razširjevanje češkega življa, toda trdna postojanka v obrambo vsled sprave. zagotovljeno ozemljé je tolika pridobitev, da smemo višje ceniti to pridobitev nego zgube, ki so seveda tudi v tej pogodbi.

Pa postavimo se na stališče dr. Gregra in pri-trdimo mu, da imajo Čehi le zgubo od te sprave. Potem pa vprašam! Kdo pa je temu vzrok? (Prav dobro! na desnici.) Kdo pa je pripomogel k temu položaju, ki je rodil pravne obravnave njih posledice. (Prav dobro na desnici.) Ali je nedolžna ona stranka, ki je rahljala disciplino v češkem narodu ravno v trenutku, ko je